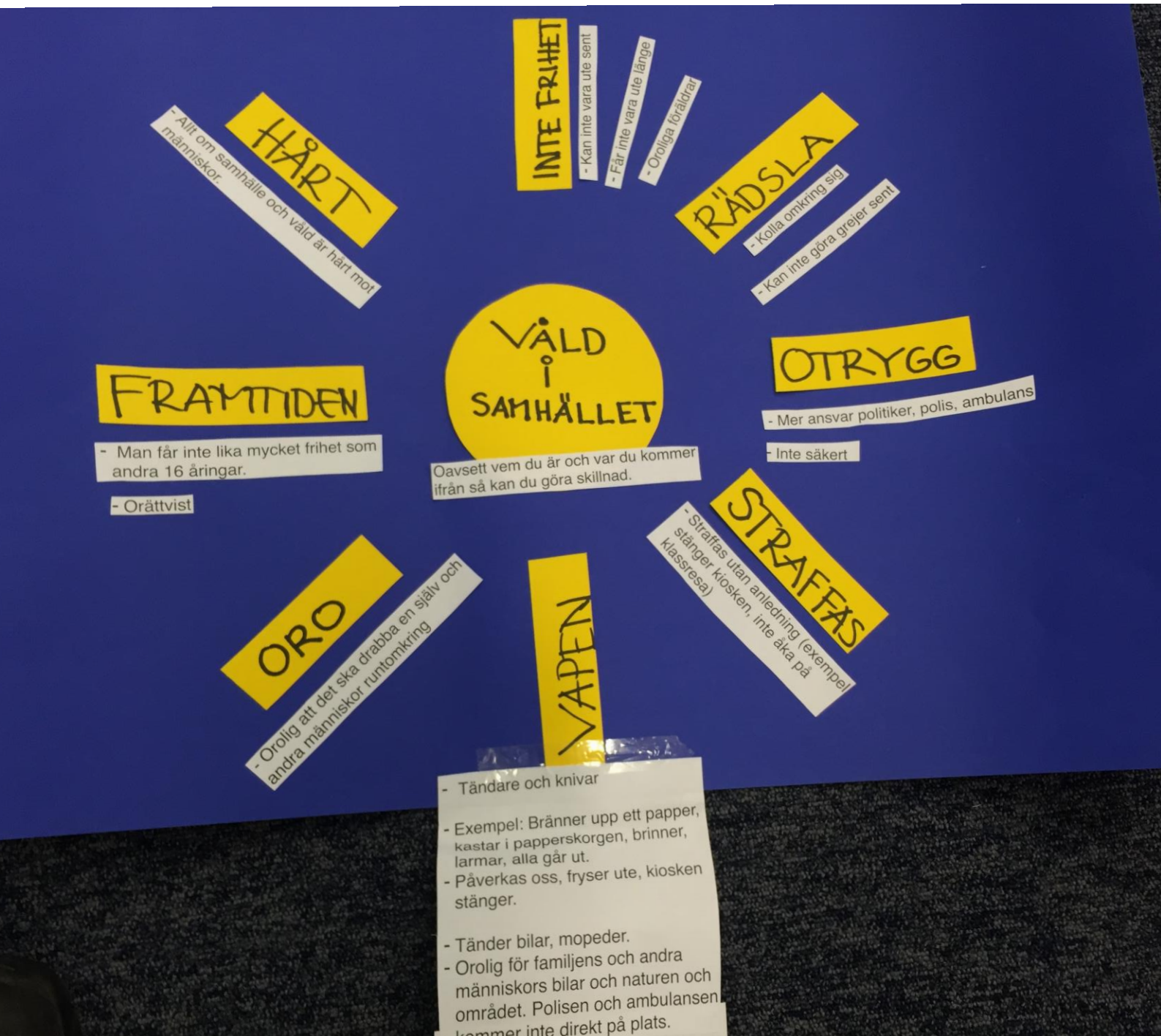

Hearingrapport för 2015, 2016 och 2018

Introduktion

Nätverket för Barnkonventionen samlar cirka 50 organisationer i Sverige som arbetar för barnets rättigheter. Varje år organiserar Nätverket en hearing med barn från medlemsorganisationerna. Syftet är att stärka genomförandet av barns rättigheter i Sverige genom att lyfta barns röster och erfarenheter till beslutsfattare. Det barnen berättar blir del av den tilläggsrapportering som Nätverket för barnkonventionen gör vart femte år till FN:s barnrättskommitté. Sedan Nätverket lämnade in sin senaste rapport har tre hearingar gjorts, och den här rapporten är en sammanfattning av vad de deltagande barnen har valt att lyfta under de tre årens hearingar. De teman Nätverket har arbetat med under de aktuella åren är våld, våldsutsatta områden och hur det är att leva i en familj där pengarna inte räcker till.

Hearing som metod

Formen för hearingarna har sett ungefär likadan ut sedan 2013. Barnen bestämmer helt själva vad de tycker är viktigt att prata om och får stöd av Nätverket att förbereda sina presentationer. Presentationerna görs för en grupp vuxna, till exempel myndighetschefer, politiker eller tjänstepersoner med jobb som direkt berör barns rättigheter. Mötet spelas in och barnens erfarenheter och historier kan sedan bli en del av den rapport som Nätverket skickar till Barnrättskommittén som en uppföljning av hur Sverige lever upp till Barnkonventionen.

För att vara med på hearingen behöver en vara under 18 år och tillhöra någon av Nätverkets medlemsorganisationer. Det senare är viktigt för att deltagarna ska kunna få stöd av medlemsorganisationen före, under och efter hearingen. Det är olika barn som deltar varje år. Om det finns särskilda skäl kan Nätverket göra undantag från reglerna ovan, det viktigaste är att barns röster kommer fram och att vi kan sprida hur Sverige lever upp eller inte lever upp till Barnkonventionen.

Under hearingens möten finns en gruppvärd, de vuxna beslutsfattarna och barnen inne i rummen. Ingen annan får lyssna, inga föräldrar och inga journalister. Barnen bestämmer själva vad de vill prata om och hur mycket de ville berätta om sig själva. Ibland väljer barnen att låta någon annan berätta deras historia, i några enstaka fall ändrar sig deltagarna och vill inte delta efter förberedelserna.

Det är viktigt att poängtera att metoden är kvalitativ, det vill säga den gör inte anspråk på att kartlägga situationen för alla barn i Sverige eller för alla barn i en specifik situation. Det metoden ger oss är ett fåtal barns tankar och erfarenheter utifrån sina livssituationer.

Rapportens innehåll och upplägg

Den här rapporten innehåller dokumentation från tre hearingar genomförda mellan 2015 och 2018 med totalt 17 barn. Dokumentationen består till största delen av citat från de deltagande barnen. I några fall beskrivs barnens berättelser istället för att återges ordagrant. Ibland har detaljer i barnens berättelser ändrats för att skydda deras anonymitet. De barn och unga som har varit med och bidragit är mellan 6 och 18 år, ibland är barnens ålder specificerad i anslutning till barnens citat.

Varje tema inleds med en kort generell introduktion och avslutas med några artiklar i Barnkonventionen som är av relevans för det barnen berättar. Innehållet i den här rapporten, tillsammans med andra hearingar och aktiviteter från Nätverket för barnkonventionen, är grunden för den rapportering som ska göras till FN:s barnrättskommitté 2021.

Del 1 - Våld i samhället

Hur är det att växa upp i ett samhälle där våld ständigt är närvarande? Barnkonventionen innehåller varje barns rätt till skydd mot alla typer av våld och övergrepp. Men också rätten att utvecklas, att inte bli diskriminerad, att skyddas mot droger och ha en trygg och utvecklande skolgång. Hearingen 2016 hade våld som tema.

Om gatuvåld och droger

Deltagarna pratar om hur lätt det är att få tag på droger, framför allt för killar men också för tjejer. De pratar om hur våld och droger hänger ihop, och hur det präglar en stor del av livet.

”Orsaken till att vi valde gatuvåld, är att det är något som ligger nära hjärtat, och händer jättemycket i vår förort där vi bor, och det påverkar oss jättemycket. Vad är det? Det är lite svårt att förklara, men i vårt perspektiv är gatuvåld ungdomar som håller på med vapen, ungdomar som dör, droger och sånt där. Det är det som gatuvåldet är.”

”Det här gatuvåldet känns som det är isolerande till oss i förorten. Folk utifrån känns som att de inte hör mycket om det som händer. Verkligheten är att folk dör hela tiden, inte bara vuxna utan folk i vår ålder 17, 16, 15 mindre också som dör, på grund av vapen och såna där saker.”

”Det är sjukt lätt för ungdom i vår förort att få tag på de här grejerna, de är 12-13 åringar som har droger och vapen. Och frågan är var kommer de ifrån, vem är man ska skylla på, vem ska man gå till. vem är det vi ska få hjälp av?”

Artikel 33. Varje barn har rätt att skyddas mot droger.

Om hur våldet påverkar vardagen

Varje barn har rätt till en trygg vardag, med en meningsfull skola där de kan utvecklas och lära sig saker. Barn har också rätt till lek, vila och en trygg och meningsfull fritid. Gatuvåldet påverkar vardagen på många olika sätt. Barnen berättar om en vardag med våld också i skolan. Några bra vuxna som lyssnar i skolan upplever sig barnen inte ha.

”Oro. Vi är oroliga att det [våldet] ska drabba en själv och andra människor runtomkring. Man är rädd att det ska drabba andra människor, till exempel familj släkt eller vänner.”

”Det är många som dör, men det är inte många som vet, de tror typ att vi överdriver. Jag säger inte hej då till mina kompisar längre jag säger ta hand om dig”

”Vi går i nian, vi har nationella prov. På lektionen skulle vi göra ett prov för att öva inför provet. Men dom, några ville bränna skolan förra veckan för att de vill slippa. Det var inte kul. Vi vill göra provet. Man är orolig, de kanske bränner i rummet intill. Man kan bli ofokuserad.”

”I skolan, man vet aldrig vem som har vapen. Man känner sig otrygg.”

Artikel 6. Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

Artikel 29. Skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära sig om mänskliga rättigheter.

Förtroende för polis och räddningstjänst

Flera av de deltagande barnen har inget förtroende för polis, ambulans och brandkår. De berättar att de upplever att räddningstjänsten alltid väljer att åka till andra områden först. Och alla deltagarna har upplevt i första hand hur anhöriga eller bekanta dött eller fått allvarliga men när ambulans har dröjt.

”Vi har inte direkt mycket tillit till polisen; Vi brukade alltid ställa oss frågan, varför är folk så respektlösa mot polisen? Tills vi själv upplevde när en kille blev skjuten i Tensta. Ambulansen vägrade köra in i Tensta eftersom dom sa dom var rädda, så han dog, framför barn som bevittnade det här. Hans kropp låg där i kanske fem timmar innan nån rörde den eller polisen kom. Och när polisen väl kom dit så garvade dom som om det var ett skämt, när folk sörjer och gråter. Och då förstår man ju varför vi inte har tilliten till dom poliserna, det känns som det är så här ”vi mot dom”.”

”När dom kommer till förorten är det inte så att dom kommer och hjälper eller försöker ändra på någonting. Dom bara stormar in och sen, till exempel dom ser en kille, och tänker att han ser misstänksam ut, sen tar de och rotar på han, visiterar, och sen när de inte hittar nånting så ba ”vi trodde” och så går de därifrån. Inte så här förlåt, jag ber om ursäkt utan bara gå. Man blir så här lite rädd”

”Även om man är oskyldig så känner man sig skyldig. Man måste gå på ett sätt, jag måste prata på ett sätt, för så fort de kommer kanske jag blir gripen för de kan ta en kille från ingenstans och bara ta han. Tänk om det händer mig, om det händer min bror. Poliserna kommer inte hjälpa. Vi tappar tilliten och man känner sig ganska hopplös om jag ska vara ärlig.”

Artikel 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Fritiden

Deltagarna lyfter vikten av bra och trygga fritidsaktiviteter. Det kan vara otryggt att ta sig till och från aktiviteterna på kvällen när det är mörkt, men på själva aktiviteterna är det tryggt och ledarna är bra. Fritidsgårdarnas betydelse lyfts och deltagarna önskar att politikerna kom dit för att ta del av de idéer ungdomarna pratar om.

”Vi hänger ofta på fritidsgårdar, det är aldrig något problem när vi är där. Det är bra, vi har de där fritidsgården där kan alla träffas. Det brukade förut vara mest killar men nu är det alla. Ofta är de som jobbar där är äldre från området som man respekterar, dom är bra. Jag tycker politiker borde besöka fritidsgårdarna! Det är där vi snackar om de här grejerna och typ kommer på saker och så kommer de där idéerna upp så skriver vi tankekartor, men sen så släpper vi det för det är ingen som kommer lyssna ändå. När fritidsgårdarna stänger typ på söndagar, är ju folk någon annanstans, då kan det bli bråk.”

”Vi har tjejforum, när man går dit känner man sig trygg. Tjejforum tycker att tjejer ska höras mer, det är kul att vara där för man träffar många vänner och hittar på saker. Och vi bjuder in folk och talar till exempel.”

Artikel 15. Barn har rätt att starta och delta i föreningar och organisationer.

Artikel 31 Varje barn har rätt till lek, vila och fritid

Rasism

Rasism och diskriminering är något som flera av deltagarna har erfarenhet av och kan berätta om. Barnen berättar att de inte gillar bilden av sina förorter i media. De tycker att de goda sidorna aldrig lyfts, och att rapporteringen kring våldet är dålig.

”En som blev mördad, Aftonbladet skrev om han när han hade gått bort. Istället för att skriva att en person har gått bort, skriver de ”En man som var tidigare dömd.” Som att varför ska vi bry oss, han var ändå brottsling. Alltså han var en person!

”Det är alltid rasism inblandat, det är alltid vi invandrare som får skit fast man inte vet vem som har gjort nåt. Och killarna får faktiskt mest, och de är trötta på det”

”Folk vill inte komma till vårt område, jag har svenska vänner som inte får gå dit. Men det är ett bra område också, där alla vill ta hand om varandra. Det är jobbigt när folk inte får komma till ens område, när deras föräldrar säger nej det är ett dåligt område. Allt dom skriver på nätet stämmer inte. Det kanske brinner men det stämmer inte alltid det dom berättar, till exempel får människor som bor där får skiten, även fast det kanske är någon annan som har tänt på.”

Artikel 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Framtiden

Det är en orättvis bild av framtidsutsikterna som barnen beskriver. Där andra barn har fått leka och koncentrera sig på skolgången, kommer de här barnen att ha oroat sig för våld i sin närhet. Men ungdomarna bjuder in till fortsatt dialog och vill gärna träffa de vuxna makthavarna som deltog i hearingen igen. Och de bjuder också in till sina fritidsgårdar.

”Man ser inte det här ljuset, att vi har en framtid, man känner bara att vi kommer inte komma nånvarit”

”Vi är oroliga för vår framtid för det händer så jävla mycket i vårt område. (...) Vi får inte sånt som andra 16-åringar får [som bor på andra platser], dom får ha mer frihet och sånt där. Då kommer dom ha mer framtid än vi.”

”Politiker borde öppna ögonen och höra andras åsikter. De kan göra samhället bättre. Till exempel om polisen och ambulansen dyker upp fortare, då skulle det bli förtroende.”

Artikel 4. Politiker som styr länder ska ansvara för att alla barn får det som de har rätt till.

Del 2 - Våld i familjen

Att leva i en familj där det förekommer våld är vanligare än många tror. Uppskattningar från Kommittén mot barnmisshandel säger att tio procent av alla barn i Sverige någon gång bevittnat våld i hemmet. De barn som har deltagit i Nätverket för barnkonventionens hearingar och pratat om konsekvenserna av våld hemma lever alla idag i situationer där det direkta våldet har upphört, till exempel genom att de bor på en kvinnojour. I barnens berättelser har de alla valt att fokusera på konsekvenser av våldet, till exempel vad det betyder för skolgång och kompisrelationer.

Skolan

Deltagarna beskriver många olika svårigheter kopplade till skolan. Det handlar både om det akuta skedet – när våldet ägde rum och om svårigheter efteråt, till exempel kopplat till byte av skola och boende. En pojke som är 13 år berättar att han missar mycket i skolan på grund av att han måste flytta ofta och att han mår dåligt av det. Det händer särskilt när bytet av boendeort går fortare är bytet av skola. Det gör att skolvägen i perioder är mycket lång, ofta över en timme och ibland upp till två timmar enkel väg. Pojken berättar att det är stressigt, att han är rädd för att komma försent och att han ofta är för trött för att studera. Han betonar flera gånger att inget av det här är något han har valt, han kan inte påverka vare sig skolbyten eller boendebyten. Pojken berättar att det ofta finns människor som är bra, till exempel en snäll socialsekreterare, bra personer på kvinnojouren och schyssta och förstående lärare, men att det inte hjälper mer än för stunden. Han känner sig i perioder väldigt arg.

Två andra barn berättar:

”Jag hade ingen studiero hemma, det var svårt att prestera i skolan. Jag är ledsen inifrån, har fått sämre betyg och halkar efter. Andra barn har bättre liv än jag, det känns så orättvist. Familjen sviker mig, jag har inte samma möjlighet som andra att nå mina drömmar.”

”Det är svårt att lämna något tryggt och börja om, svårt att få nya kompisar och få nya lärare och det är extra jobbigt att börja om flera gånger. Jag har fått flytta och byta boenden ofta, särskilt efter jag måste träffa pappa, då måste jag alltid flytta.”

Artikel 3. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

Artikel 5. Barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling och ska hjälpa barnet att få det som barnet har rätt till.

Artikel 19. Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet.

Artikel 28. Varje barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara gratis.

Relationer

Återkommande berättar barnen om svårigheter att få och behålla vänner. Flera barn uttrycker också hopplöshet och frustration kopplat till deras mammas situation.

En tjej som är 14 år berättar:

"Jag bor i en kvinnojour. Det är helt ok men det är också lite jobbigt för man bor bara i ett rum med mamma och lillebror och så, man bor med andra och följer många regler så att man inte stör de andra. Tex min lillebror är liten, han behöver ju busa och springa och röra på sig, det blir mycket att vi kollar på tv och så. Det är lite svårt. (...) Det är mycket som är svårt. Svårt att se att min mamma jobbar mycket bara för att kunna köpa mat. Svårt att inte kunna gå till skolan. Svårt att känna sig ledsen och deprimerad. Att inte kunna bo som alla andra. Svårt att inte kunna jobba. Att inte kunna koncentrera sig i skolan. Att känna att det är ens eget fel. Att tänka att om jag inte fanns – det skulle vara bättre för min familj. Att utsättas för rasism. Att känna att det är dåligt men inte kunnat göra något. (...) Det skulle vara bättre om vi, jag min lillebror och min mamma, typ var tillsammans, och bodde i ett eget hus. Då kunde jag gå till skolan, bara ha det som alla andra familjer. (...) Men jag har tur för det finns de på boendet som inte kan gå till skolan och åtminstone kan jag gå till skolan. (...) Min pappa behandlar mig dåligt. Min mamma ville rädda mig. Jag har inget pass, för min mamma är rädd att min pappa skulle gifta bort mig när jag var tolv. Så därför kan inte träffa min familj, min mormor och så för att jag kan inte träffa dem och resa. Jag känner ibland att om jag inte fanns så skulle det vara bättre för min lillebror och min mamma, de har pass och tillstånd, de kan bo varsomhelst, de kan bo i hus, men jag hindrar dem för jag har inte det, det känns som att det är mitt fel. (...) När jag var liten bodde jag i ett annat land, jag blev slagen och dåligt behandlad. Jag var jätterädd, jag blir rädd när jag tänker på det, jag har många rädslor. (...) Jag drömmer om att jobba med något som gör att jag kan hjälpa andra människor så att de mår bättre, kanske sjunga också det tycker jag är roligt."

Ett annat barn jämför situationen hemma med den på boendet:

"Det är bättre på boendet, men jag har ont om kompisar. Det är svårt när jag bor där."

Artikel 11. Staten ska bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet.

Artikel 12. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Artikel 16. Varje barns rätt till privatliv ska respekteras.

Artikel 26. Varje barn har rätt till social trygghet, och hjälp om föräldrarna till exempel har lite pengar.

Artikel 31. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

Sexuella övergrepp

Några deltagare på två olika hearingar har valt att berätta om sina erfarenheter av sexuella övergrepp. Fokus ligger på att berätta och förklara vilka konsekvenser övergreppen har fått och var stöden från vuxenvärlden inte har fungerat och räckt till.

När en av deltagarna ska börja med att beskriva vad hen har varit med om, skriver hen ”Trasig barndom” på en rosa post-it-lapp.

Att ha varit utsatt för sexuella övergrepp har fått många konsekvenser för barnen, både psykiskt och fysiskt. Till exempel problem med att hålla tätt (inkontinens), som är väldigt jobbigt på många sätt men inte minst i sociala sammanhang för en tonåring. De psykiska konsekvenserna handlar om till exempel depression och dålig självkänsla.

En av deltagarna berättar om vikten av att berätta, och på det sättet lämna bördan. Hens förövare är idag dömd och sitter i fängelse. Stödet till till henom har inte fungerat på ett bra sätt. Hen var 18 år när domen kom och hamnade mellan det stöd som ges till vuxna och barn.

För en av deltagarna pågick övergreppen i många år innan hen berättade, utan att någon visste. Hen var alltid rädd för att ta hem kompisar, av rädsla för att förövaren också skulle göra något med dem. Det kändes viktigt att skydda andra.

Det fanns också många varningssignaler som någon borde ha sett. I flera fall fanns det till exempel kompisar som aldrig ville vara hemma hos de utsatta barnen. Även inkontinens för tonåringar är ett tydligt tecken. Deltagarna har också upplevt stora svårigheter i skolan, men utan att några vuxna har frågat efter vad det är som gör att de har mått dåligt.

Som råd till alla vuxna berättar våra deltagare om vikten av att våga vara tjugig. Det räcker inte med att fråga en gång, utan som vuxen måste du våga fråga flera, många gånger. Vuxna måste också vara uppmärksamma runt barn och unga, och våga agera när det finns tecken på att något är fel. Skolpersonal, elevhälsa, familj med flera hade kunnat upptäcka och stoppa övergreppen tidigare. En deltagare berättar:

”Det som hände mig och min familj och släkt påverkade något enormt, speciellt för mig under den tid som pågick men även efteråt och jag kände att efter rättegångar och allt som processen handlar om med förhör osv. så kände jag att hjälpen inte kvarstod och jag kände mig återigen bortglömd.”

”Det måste ske bättre undervisning i skolor om detta på ett bra sätt alltså på ett behagligt sätt så ingen får ont i magen eller så efter de har lyssnat, om hur sex ska gå till alltså vad som är rätt och fel kanske att föreningar kommer till skolor som bup eller någon annan förening för kurator och skolsyster verkar inte räcka till.”

”Vi kunde inte bo kvar på grund av ekonomin och att jag inte ville bo kvar i den miljö där jag utsattes. (...) jag hade önskat att någon på något sätt i det samhälle vi lever i hade kunnat ordna en bostad tills vidare för att dels jag skulle kunna gå vidare lättare till en mer normal vardag istället för att bo hos [släkt] och må dåligt igen och ta de konsekvenser som kommer där till.”

Artikel 19. Du har rätt till skydd mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, vanvård, misshandel, övergrepp eller annat utnyttjande.

Artikel 34. Varje barn har rätt att skyddas mot sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.

Artikel 39. Ett barn som utsatts för övergrepp eller utnyttjande har rätt till rehabilitering och social återanpassning.

Artikel 42. Ditt land har ansvar för att se till att både barn och vuxna känner till vad som står i barnkonventionen.

Del 3 - När familjens pengar inte räcker till

Temat ”När familjens pengar inte räcker till” diskuterades under hearingen 2018. Barnen som deltog var mellan 10 och 17 år och kom från olika delar av landet. Gemensamt för barnens berättelser, oavsett ålder, är att de uttrycker otrygghet, medvetenhet om familjens ekonomi och vikten av bra vuxna både i och utanför familjen. Citaten nedan kommer från barn mellan 10 och 17 år.

Att oroa sig över pengar

De deltagande barnen uttrycker oro. Det är jobbigt att se familjemedlemmar, oftast mammor, kämpa med den dåliga ekonomin. Barnen tar stort ansvar och beskriver hur de känner skuld över att de inte kan göra mer.

”Eftersom barnet ser sin mamma slita så hårt med att jobba, alltså barnen mår ju dåligt av det. Att se sin mamma slita så hårt, för att liksom betala för lägenheten, betala för deras kläder, betala för deras mat. Så ... man vill inte gå fram och fråga sin mamma om pengar, för att undvika att det ska bli jobbigt för henne.”

”Ja, och ... jag själv skulle inte kunna ha hjärta till att fråga min mamma om pengar. Hon kan ringa mig, till exempel hon gjorde det i går, hon ringde och sa ”är det något du behöver pengar, någonting?” Jag säger nej, för jag vet vilken situation min mamma ligger på.” Tjej 15 år

”Man måste tänka sig för vad man köper. Inte slösa. Tänk på att det ska räcka till mat och så där.”

”Man måste betala hyra också för annars får man inte bo i huset. Och man borde tänka på mat och hyra innan man tänker på chips och godis och dricka och sånt.”

”Alltså, vi pratar inte alls om det [pengar] hemma. Jag vet ändå. Jag tycker att det är självklart att tänka på pengar, eller saker man köper för pengar. Om man inte tänker på pengar kan det bli att man måste bo i ett dåligt hus, och så måste man stå i led ett halvt år för att bo (...). I stället så kan man bara bo i sitt eget hus, man kan köpa mat, man kan städa i sitt eget hus, man kan ha fina vita tänder i stället för svarta. Ja, jag tycker det är självklart.”

”Den som oroar sig mest i huset för pengar är faktiskt jag. Jag vet inte varför, men jag gillar inte att köpa mycket saker. Jag vet att man måste spara pengar till hyran, annars blir man utan hus. Man måste spara pengar till hyran, för annars så kan man inte sova i och ha en lägenhet som är varm, för annars så måste man sova ute på ett kallt ställe. På en sten kanske. Inte skönt.”

”Alltså, det brukar räcka till mat och sånt där. Det brukar ibland bli lite över men då brukar vi spara det till slutet av månaden ifall det kommer upp en avgift på slutet, för man måste kunna betala den.”

Artikel 26. Varje barn har rätt till social trygghet, och hjälp om föräldrarna till exempel har lite pengar.

Artikel 27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard, en bostad, kläder, mat och rent vatten.

Artikel 41. Om det finns bestämmelser som gör mer för barns rättigheter än innehållet i barnkonventionen, gäller de bestämmelserna i stället.

Aktiviteter & vardag

Flera av barnen beskriver hur de känner sig utanför när de inte kan vara med på aktiviteter, som resor eller aktiviteter som kostar pengar på fritidsgårdar. Bra vuxna är en av nycklarna till att ändå ha en bra fritid, ibland för att ha någon som förstår, ibland för att få pengar eller rabatter.

”Och det här såklart, att man alltid ... att pengarna inte räcker till påverkar oss på olika sätt. Och ett exempel är att vi inte kan vara med på vissa aktiviteter, som till exempel, som jag vill vara med på piano och sånt, eller gitarr. Eller fotbollsresor eller resor.”

”Ja, ett exempel, jag ville åka på fotbollsresa. Jag älskar fotboll, och allting sånt. Så vi skulle verkligen åka, och vi skulle spela och vi skulle vara där väldigt länge. Men mamma sa till mig ”nej”, för det var jättedyrt. Alltså jag var jätteledsen alla de här dagarna, men sista sekunden så ringde min tränare min mamma och sa att han kan bjuda på halva priset. Ja, och det var ... alltså det var väldigt, ja, han är ... jag blev jätteglad.”

”Så det är ju pinsam situation man ligger i, så jag tycker att det är jobbigt att fråga om hjälp. Alltså, det är bra om vuxna erbjuder sig. Jag har varit med om att min fritidsgårdslärare, har erbjudit mig. Han vet hur jag har det där hemma, så sa han till mig ”du, det är bara att komma in. Du behöver inte betala”. Och jag blir jätteglad, det känns som en lättnad att inte jag behöver bära på det och tänka ”jag får inte gå in nu” och allting sånt. Så det känns skönt ifall en vuxen erbjuder sig, än att vi ska gå och fråga. Man känner sig så låg när man går fram och frågar.”

Artikel 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Artikel 4. Politiker som styr länder ska ansvara för att alla barn får det som de har rätt till. När det gäller barnets ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ska staten utnyttja det yttersta av sina resurser.

Artikel 15. Barn har rätt att starta och delta i föreningar och organisationer.

Artikel 17. Varje barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv.

Artikel 31. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

Framtiden

Bland deltagarna finns det de som har mycket framtidsplaner och hopp, men också de som känner hopplöshet och rädsla inför framtiden. Några deltagare som går i gymnasiet känner inte till att det är gratis att studera på universitetet och har aldrig tänkt tanken att det skulle vara möjligt för dem. Andra har drömmar och förhoppningar om ett liv som är bättre än det deras föräldrar levte. Ofta framför barnen konkreta förslag på saker som borde vara annorlunda, till exempel gratis mensskydd och inomhuslekplatser.

”Man har rädsla över att inte få pojkvän eller flickvän, eller så här ... någon man kan gifta sig med. Eftersom att, ifall man verkligen vill starta om och skaffa en familj, och så där. Eftersom man har väldigt svårt att bli utvald, till exempel ... vi säger, hon är rik, och jag är fattig. Jag har på mig fattiga kläder, och hon har på sig rika kläder. Hon har smink, sånt där ... alltså såklart han kommer välja henne först. Och det ... man tänker på det väldigt mycket, man tror ... även om det kanske inte är sant, om han kanske väljer mig. Man tänker på det väldigt mycket, man tänker ”hon är mycket finare, hon är mycket rikare”. Så det är bara så här väldigt svårt, om man har rädslan med sig då.”

”Jag är rädd för om hon [mamma] går bort. Alltså, på grund av hur mycket hon har slitit sig själv. Och ifall hon går bort, vem är det som ska försörja oss då? Och i framtiden, jag vet inte hur det blir.”

”En anledning också till varför man inte kan ha så mycket pengar, som jag gått igenom, är att en förälder gått bort. Då tappar man en inkomst, och den andra föräldrar, den andra föräldern orkar inte jobba, för den mår ju dåligt över att den ena har gått bort. Och då kan den sjukskriva sig, så det ... alltså det går åt väldigt mycket från lönen liksom. Så då blir det svårt hemma.”

”Min mamma har haft så, att hon inte får jobb för att hon bär på sjal, De har sagt till henne rakt att ’vi tar inte emot, för klädseln passar inte in här’, typ. Då tänker jag jaha, ska det bli så för mig också? Så är det ju.”

”När inte jag får den hjälpen jag behöver, oavsett vart jag är. Så vad är det något, att vara på skolan? Vad är det för idé, och att fortsätta med utbildning kostar ju också pengar. Ett exempel, ifall jag skulle vara fattig och inte ha råd för det. Hur är det jag ska fortsätta mig fram? Alltså hur är det jag ska ta mig fram?”

”Det borde finnas bra platser dit barnen kan gå till och leka, så här en gratis plats där barn kan gå och leka, som ett lekland.”

”Då [om jag hade en trollstav] skulle jag skulle trolla fram mer pengar till Sverige för då skulle de kunna förändra andra barns liv som inte har så mycket pengar.”

”Det är dyrt att köpa mensskydd och värktabletter. Man lider mycket av värken om man inte har mensskydd, får man använda handdukar och papper. Vilket känns jobbigt och obekvämt och ej fräscht. Ja, alltså bindor borde vara gratis, och tabletter. För att det ... ett exempel, för att man skulle ha råd med binda, så ... det är ju obekvämt att sitta och bära på en handduk. Det ska vara gratis, och inte att vi ska behöva betala för såna grejer.”

Artikel 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3. Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Artikel 18. Barnets föräldrar har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Staten ska hjälpa föräldrarna.

Artikel 28. Varje barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara gratis.

Relationer och skola

Att ha mindre pengar än ens vänner och klasskompisar påverkar relationerna. För många blir det naturligt att umgås med andra som har en liknande ekonomisk situation. Bristen på pengar är inget de yngre barnen diskuterar med kompisar trots att de är väldigt medvetna om hur det ligger till.

Några tjejer i tonåren berättar:

"Det är också väldigt vanligt med blickar, och att man får kommentarer. Bara för att man inte har råd med saker, eller för att man inte kan göra saker som ens kompisar kan göra. Man kan till exempel bli kallad för fattiglapp, eller andra"

"Det är också väldigt dåligt att kompisar lämnar en, för att man inte kan göra ... man kan inte vara med på de dyra grejerna som de gör. Så de lämnar en, eller "

"Och man känner sig otillräcklig, för man tycker att man inte räcker till. Och skam och pinsamt, alltså när man inte har saker som anses vara normen, till exempel mobiler och till exempel den nyaste stilen kläder, och ... alltså världens ... en stor villa, och sånt där."

"Ja, ett exempel på det om mobiler. Min kompis har inte mobil, hon har inte haft det på jättelänge. Så varje gång någon frågar henne "har inte du mobil?" Så är hon tvungen att ljuga och säga "jo, jag har en hemma". Men alltså, man ska kunna vara sig själv framför sina vänner, man ska inte vara tvungen att ljuga."

"Konsekvenser ... många tar grejer, för att sälja vidare och tjäna pengar på det. Alltså, ja, det gör också min kompis. Alltså, att hon tar kläder från affärer och säljer vidare det, för med vilka pengar ska hon leva då? Så ... det är många som gör det. Det är ju det som leder till mord, och allting sånt. Och att man blir tagen, och man får straff och så. Alltså jag gör inte det, men jag förstår att hon gör det."

"Om man tar pengar och annat, kan det vara för att om man har lite pengar, så kanske inte man får familj, framtid och sånt där. Så i stället så tjuvar de kläder, tjuvar andra saker. Alltså bara för att själv inte vill se ut som en fattig person. Att man vill se ut likadan som den andra. Som sina kompisar, och ... ja, det är därför"

Två barn i låg- och mellanstadieåldern berättar:

"Vi tänker mer på vad saker kostar här än vad andra barn, för man kan inte bara gå till affären och köpa det dyraste"

"Vi pratar inte mycket om vad någonting kostar [med våra kompisar]. Alla vet, men alltså det pratar vi inte om."

"Jag brukar tänka mycket på pengar. Saker som kostar mycket, saker som kostar lite. Det är nog mer än andra barn."

”En gång fick jag ett brev av min fröken och. Det var så här ett sommarläger för gympa och sånt. Det var mycket saker, och jag tänkte jag kan fråga, det kanske inte är så dyrt. Men på slutet stod det att det kostade 1095 för en person. Får man dela ut saker [i skolan] som kostar pengar? Jag tänkte att jag inte ville fråga mamma för det kostar för mycket för en person. Jag bara kastade lappen i sopporna. Alltså, det var inte bara vi som gjorde det, alla gjorde det för vem går på ett läger för 1095 kronor?”

Artikel 26. Varje barn har rätt till social trygghet, och hjälp om föräldrarna till exempel har lite pengar.

Artikel 27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard, en bostad, kläder, mat och rent vatten.

Artikel 31. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

Om hearingen

Att vara med i Nätverket för Barnkonventionens hearing är för alla de deltagande barnen något stort och ovanligt. En del barn är väldigt nervösa före hearingen, men efteråt är nästan alla otroligt stolta och nöjda. I de utvärderingar som görs berättar barnen om hur de har känt sig lyssnade på och hur bra det har varit att få stöd och hjälp i att beskriva sin situation.

”I går när jag kom till hotellet sa jag till min gruppleadare att jag var jättenervös att jag skulle säga något fel. Jag var jätterädd. Men nu känns det mycket bättre. Eller det känns jättebra. Alltså jättebra”

”Jag var först jätte... rätt nervös. Jag ville inte ens göra det. Jag tänkte på att jag skulle säga något fel. Men nu alltså wow, jag är typ modig”

”Man kan inte säga något fel. Det är vårt val om det är fel eller rätt.”

Artikel 12. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Artikel 13. Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter.

Vuxna deltagare 2015 - 2018

Elizabeth Englundh, Sveriges kommuner och landsting (SKL)
Cecilia Grefve, nationell samordnare den sociala barn- och ungdomsvården
Emma Henriksson, riksdagsledamot Kristdemokraterna
Anna-Karin Hildingson Boquist, vikarierande Barnombudsman
Henrik Ingridss sakkunnig Socialdepartementet
Yasmin Larsson , riksdagsledamot Socialdemokraterna
Julia Nordin Johansson Barnombudsmannen
Charlotte Palmstierna Socialdepartementet
Karin Stensson Kulturdepartementet
Solveig Zander Riksdagsledamot Centerpartiet
Moa Östberg, departementssekreterare på Kulturdepartementet
Christina Örnebjär, riksdagsledamot Liberalerna och talesperson i barnrättsfrågor

Deltagande organisationer – organisatörer, gruppleddare och barndeltagare 2015-2018

Bris
Ecpat
Faco
Erikshjälpen
Ericastiftelsen (ej medlem i Nätverket)
Frälsningsarméns ungdomsförbund
Rädda Barnen
Plan Sverige
Sveriges Krista råd
Svenska Kyrkan
Underground (ej medlem i Nätverket)
Unga Örnar
UNICEF
Unizon

För mer information kontakta Nätverket för Barnkonventionen www.barnkonventionen.se
Citera gärna rapporten, men ange alltid källa.

Rapportförfattare: Tove Kjellander från Vinkelrätt – barnrättsperspektiv, utbildning och projektledning tove@vinkelratt.se

© 2018 Nätverket för Barnkonventionen